

# ראש השנה ~ Rosh Hashana

S. Smiles  
Elul 5757

2 שנת חיים - חיים פרט  
 "ראש השנה" מספר שמות יש לו: "זכרון תרועה", "יום תרועה", בתפילה נקרא "יום הזכרון", אולם השם הכללי שנקבע הוא ראש השנה. כך גם המסכת העוסקת בענייני דיומא נקראת ראש השנה. כידוע שם המועד מורה על תוכנו ומהותו וא"כ השם "ראש השנה" מגדיר את מהות היום.  
 הדבר צריך ביאור, הרי "ראש" היינו התחלה, ואם כן הביטוי "ראש השנה" אינו אלא תאריך היום, תחילת השנה החדשה, והרי זהו לכאורה רק פרט הטפל לחשיבותו העיקרית של היום. תוכנו של היום הרי הוא דין לפרט ולכלל - "זכרונות בו יפקדו להזכירם לחיים ולמנוח", ועיקר עבודתנו היא בזה, אי"כ מדוע לא נקבע שמו "יום הדין" כפי עיקר תוכן היום?

1a רמב"ם - שו"ת  
 לעולם. בעשרה הימים שבין ראש השנה ויום הכיפורים הוא יפה ביותר ויחזקתו היא כד שגמר דודש ה' בראשית. במה דברים אמורים בידו אבל צבור כל זמן שעושים תשובה וצווקן כלב שלם דם נענין שנאמר בה' אלהינו בכל קראנו אליו: ? יום הכיפורים  
 16 ה' 38  
 רה"ט ייחוד נקבעות מ"ס יאמר רבה אמר  
 הקב"ה אומר לפני כיהן וכוונת  
 השמות מלכות כד שמחלכני עליכם  
 זכונת כד שיבא ימי ארתיכם לטובה  
 ובמה בשער: \*

14<sup>2</sup> Return, O Israel, to HASHEM, your God, for you have stumbled through your iniquity. <sup>3</sup> Take words with you and return to HASHEM; say to Him, "Forgive every sin and accept good-

Hoshea 14:2

יד בשוובה ישראל עד ? אליה כי בשלתי  
 בעיניך: ג' קחו עמכם דברים ושובו אל- ? אמרו

5 Let us Make Man - R. Twerski

The Talmud states that a person is obligated to say, "The world was created for me" (Sanhedrin 37a). Young or old, strong or frail, bright or dull, everyone has a reason for existence."

As with Shabbos, so with every day of the week. We arise and say *modeh ani*, a prayer of gratitude for providing another day of life: "I am proud and grateful to have the opportunity of fulfilling the Divine wish. As ah individual, my unique purpose in existence could not be fulfilled by anyone else. Even all the great tzad-dikim and all the Torah luminaries from the beginning of creation to the end of time could not accomplish my singular mission in the world, else I would not be in existence. I have a value that transcends any that man can bestow upon me. It is not for me to logically understand my ultimate purpose, but as long as there is a breath of life within me, I have significance, I am worthwhile, and that should provide me with a great measure of self-esteem."

6 Studies in the Pascha - Ed. R. Sacks

## 2. TESHUVAH AND REPENTANCE

'Repentance' in Hebrew is not *Teshuvah* but *charatah*. Not only are these two terms not synonymous. They are opposites.

*Charatah* implies remorse or a feeling of guilt about the past and an intention to behave in a completely new way in the future. The person decides to become 'a new man.' But *Teshuvah* means 'returning' to the old, to one's original nature. Underlying the concept of *Teshuvah* is the fact that the Jew is, in essence, good. Desires or temptations may deflect him temporarily from being himself, being true to his essence. But the bad that he does is not part of, nor does it affect, his real nature. *Teshuvah* is a return to the self. While repentance involves dismissing the past and starting anew, *Teshuvah* means going back to one's roots in G-d and exposing them as one's true character.

For this reason, while the righteous have no need to repent, and the wicked may be unable to, both may do *Teshuvah*.<sup>1</sup> The righteous, though they have never sinned, have constantly to strive to return to their innermost. And the wicked, however distant they are from G-d, can always return, for *Teshuvah* does not involve creating anything new, only rediscovering the good that was always within them.

4 גם חז"ל דייקו מפסוק זה "עד ה' אליה" שהתביעה מעם ישראל להגיע לדרגה הגבוהה ביותר, וכך דרשו: "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד" (יומא פו:), מהות כסא הכבוד יובן ע"פ דברי הוזהר (ויקרא כט:): "הנשמות הן גזרות מתחת כסא הכבוד" - נשמות ישראל הם הבונים והיוצרים את כסא כבוד שמים. ע"י תפקידו וחלקו המיוחד של כל אחד מישראל בעבודת ה' שלו נבנה כסא הכבוד, זהו "גדולה תשובה שמגעת עד כסא הכבוד" שיש בכוחה של תשובה להשיב את הנשמה אל מקור שורשה הרוחני בבנין כסא הכבוד, להגיע אל שא לימותה במילוי תפקידה הרוחני בבנין כסא כבוד שמים.

7 כיון שהעמיד הוא הקובע, משום כך כל תפילות ר"ה הן בקשות על תכלית הבריאה. מכיון שביום זה אנו מקבלים חלק מתפקיד הבאת הבריאה אל תכלית, והדין הוא לפי תחזית העתיד, מה יהיה תפקידנו בשנה זו, לכן אנו מביעים את שאיפתנו וגעגועינו לתכלית הבריאה - מלכות שמים. אנו מפנים את מבטנו בריה לקראת העתיד, כי למי נותן השי"ת חלק וכלים למילוי התפקיד בהבאת כבוד שמים? - למי שחפץ באמת בכך. השנה הטובה, החיים והפרנסה, אינם אלא כלים למען הבאת תכלית הבריאה - גילוי כבוד שמים.

8 תפילתנו: "זכרנו לחיים מלך חפץ בחיים וכו' למענך א' חיים" - לא כדי לחיות חיים קלים ונעימים, אלא "למענך" - שנוכל לעבוד אותך. השאיפה ביום הדין צריכה להיות לצאת בדימוס בצורה מתוקנת.

9 Antisocial - Rosh Hashana - Machzor [16, 20  
 In this sense, God wants us to accept Him as king. By doing so we would benefit Him only because we would be elevating ourselves. By becoming His subjects we would join in the mission for which He created the universe. In other words, on Rosh Hashanah when we proclaim God as King, we declare ourselves ready to make Creation worthwhile.

10 Outlooks: Insights - R. Leff [13-15]

The greatest blessing one can bestow is to enlighten another and acquaint him with himself. The Mishnah (*Avos* 3:18) says: "Man is precious, having been created in God's image, and even more so for having been informed that he was created in God's image." Self-knowledge of one's abilities and talents, as well as one's shortcomings and limitations, is the greatest blessing; it is the means enabling one to realize his Divine mission in this world.

כאמור לעיל, מדרגת הזכרון של השי"ת תלויה במדרגת זכרנו את השי"ת. לכן ר"ל נותנים לנו את העצה: "אשרי איש שלא ישכחך" - מאושר האדם שלא מסית את דעתו מהשי"ת, "וכן אדם יתאמץ בך" - ועושה כל מאמץ להיות דבוק בו יתב'. (השווה מה שכתוב אצל נעמי ורות (רות א, יח) "ותרא כי מתאמצת" - נעמי ראתה שרות דבקה בה בכל כוחה, ולא רצתה לעזוב אותה.) "כי דורשיך לעולם לא ישלך" - אלה שתמיד דורשים ומבקשים את השי"ת זוכים לזכירת השי"ת תמידית - לשמירה תמידית, לכן לא ישלך "ולא יכלמו לנצח כל החוסים בך". אלה שמרגישים תמיד שחוסים בצל שמירתו של הקב"ה,<sup>2</sup> לא יכלמו לנצח - לא תהיה

12 דרך העבודה היא אפוא לתבוע את הדין, וזאת על-ידי חשבון הנפש, בהתבוננות ניצד עברנו את השנה שחלפה, במה נכשלנו וכיצד ניתן לשר, יש לערוך את חשבון הנפש לא רק על המעשים כי אם גם על השאיפות אם הן רק להתקרב אל ה' - "כי עיקר מציאות האדם בעוה"ו הוא רק לקיים מצוות ולעבוד ולעמוד בנסייון" (מסילת ישרים פ"א) - או ח"ו להיפך.

13

The Gemara (Yoma 20b) says that prior to death, the neshamah gives a scream that is heard from one end of the world to the other. Reb Chaim of Volozhin explains that before one passes from this world, Hashem shows him a picture of what he could have been had he developed all his potential and contrasts it to what he actually

achieved. When the neshamah sees the chasm between these two images, it screams.

14 Why is that scream described as going "from one end of the world to the other end?" and not "from the beginning of the world to the end?" Perhaps we can explain this with the following preface. There is a dispute between Rav and Shmuel in Megillah as to whether Hodu and Kush were at opposite ends of the world or right next to each other. The Vilna Gaon explains that both are true, for any two points on a globe that are next to each other when traveling eastward are at opposite ends of the world when traveling westward. Hence if a point on the globe is only seen as a point it is insignificant, but if it is seen as the beginning of a far-off end, it encompasses an entire world.

17 Sanctuaries in Time - R. Jessler

"Happy are those who know teru'ah" (Tehillim 89:16). The Midrash (Vayikra Rabbah 29:4) asks: "Is it only Israel that knows how to sound a teru'ah? Surely there are many expert musicians among the nations who could easily reproduce a teru'ah! But Israel knows how to placate its Creator with the teru'ah, so that He moves from the throne of judgment to the throne of mercy and changes judgment to mercy for His people." When Israel shows its readiness to accept the shattering impact of the teru'ah on their life style and to make vital sacrifices for God and His Torah, the accuser is silenced. If one is willing - even eager - to accept the consequences of his failures, feeling that in this way he might possibly make some amends for the hillul Hashem he has caused, there is no surer way to attract God's mercies. As a result, judgment may well be suspended. "Where there is judgment here below, there is no judgment Above" (Bereshit Rabbah 26:14).

15

Talents, abilities and capabilities are points of potential. But if they remain an end in themselves, they are insignificant points. The neshamah cries for the failure of these points to grow and traverse entire worlds.

\* The development and perfection of this world depends on the realization of each Jew's individual potential.

16

Book of Chronicles - it will read itself, and everyone's signature is in it.\* The great shofar\* will be sounded and a still, thin sound\* will be heard. Angels will hasten, a trembling and terror will seize them - and they will say, 'Behold, it is the Day of Judgment, to muster the heavenly host for judgment!' - for they cannot be vindicated\* in Your eyes in judgment. All mankind\* will pass before You like members of the flock. Chazzan- Like a shepherd pasturing his flock, making sheep pass under his staff, so shall You cause to pass, count, calculate, and consider the soul of all the living; and You shall apportion the fixed needs of all Your creatures and inscribe their verdict.

18

"אמר ר' יאשיה כתיב 'אשרי העם יודעי תרועה', וכי אין אומות העולם יודעים להריע?... אלא שהם (ישראל) מכירים לרצות את בוראם בתרועה, והוא עומד מכסא דין לכסא רחמים והופך להם מידת הדין למידת רחמים..." (ויקרא רבה פר' כט אות ג). וכתב ב"יערות דבש" (ח"א דרוש ו) הנה ידוע שבשעת תקיעת שופר נידון האדם, א"כ לכאורה שופר מעורר דין על האדם, וכן מזכירים אנו בפיוט "ונתנה חוקך" - "ובשופר גדול יתקע... ויאמרו הנה יום הדין...", והיאך מתישב זה עם אמרו ז"ל שהשופר ממתיק את הדין? ותירץ: כאשר האדם "תובע את הדין", מראה שהוא מקבל על עצמו את הדין ומצדיק אותו, והוא הוא הגורם למיתוק הדין.<sup>6</sup> על פי דרכנו אפשר להבין דבריו: מטרת הדין היא להביא את האדם לתיקונו ולשלימות תפקידו אשר בעבורו נברא. וכאשר האדם תוקע בשופר - תובע ומפעיל את הדין, גילה כי חפץ הוא בתיקונו, בכך ניתן לדונו ברחמים ואין הוא זקוק שיעוררוהו על-ידי אמצעים קשים, כי הרי אז כל שאיפתו. לא כן אדם שחי בלי כל חשבון ומעדיף שלא לעמוד בדין, הרי בכך גילה שאינו מחפש תיקון לנפשו אלא רק נחיות וחיים קלים. מצב זה מחייב לדונו במידת הדין. אדם הרואה את הדין באור חיובי בידעו שהדין הוא תיקונו, כבר קרוב הוא לתיקון.

19

נמצינו למדים יסוד גדול במהות הדין: משפט ה' הוא תיקון! בעינינו נדמה שטוב יותר לקבל חנינה בלא משפט, אבל באופן זה נשאר האדם בלי תיקון.<sup>4</sup> דין שמים הוא המצב שמעמיד הקב"ה את האדם, באופן שבו יוכל למצוא את תיקונו, כל אחד לפי הנסיבות שלו. בכל שנה ושנה, עם תחילת השנה החדשה, דן הקב"ה את מעשי האדם בשנה שחלפה, ועפ"י נקבעת עבודתו בשנה הבאה, שעל ידה יוכל להגיע לשלימות תפקידו בעולם.<sup>5</sup>

\* כל הכלים, כמו: חיים, פרנסה, בריאות וכו', יוענקו כפי צורך המשימה החדשה. יש שהדין יקבע למעט לאדם את פרנסתו, כיון שדוקא בדרך זו ימצא את תיקונו. כגון מי שלא ניצל את כל המשאבים שקיבל בשנה שחלפה יתכן שיש לצמצם אותם, שמא דוקא אלו לא היו לו לתועלת, אלא לרועץ. וכן נסיגות וייסורים ח"ו, הנגזרים על האדם, הם רק לתיקונו, כי על ידם ייכנס לנסיבות צרות יותר, ועל-ידי כך

**אתה זוכר** You remember the deeds done in the universe and You recall all the creatures fashioned since earliest times. Before You all hidden things are revealed and the multitude of mysteries since the beginning of Creation, for there is no forgetfulness before Your Throne of Glory and nothing is hidden from before Your eyes. You remember everything ever done and not a single creature is hidden from You. Everything is revealed and known before You, HASHEM, our God, Who keeps watch and sees to the very end of all generations, when You bring about a decreed time of remembrance for every spirit and soul to be recalled, for abundant deeds and a multitude of creatures without limit to be remembered. You made this known from the beginning of creation and You revealed it from earliest times. This day is the anniversary of the start of Your handiwork, a remembrance of the first day. For it is a decree for Israel, a judgment day for the God of Jacob.<sup>1</sup>

21

למדנו מכל זה על היסוד שנתבאר, שהכל כלול בהתחלה ואח"כ הדברים מתפרטים, והטעם לכך משום שהפרט מקבל את ייעודו כחלק מהכלל, לכן כלול היה בכלל כענף היוצא מהשורש. מימי בראשית ואילך בכל שנה ושנה אנו מקבלים השפעה ממה שכבר טמון מששת ימי בראשית, אנו מקבלים את תפקיד הדור לשנה זו, כהשפעה מכלל התכלית, וכל יחיד מקבל חלק בתפקיד הצריך להתבצע בשנה זו לקראת תכלית הבריאה.

בראש השנה נידון הדור בתור חלק מהסיבוב הכללי שכבראשית עד סוף כל הדורות, לכן בברכת זכרונות נאמר: "לפניך נגלו כל תעלומות המון נסתרות שמבראשית, הכל גלוי וידוע לפניך ה"א צופה ומביט עד סוף כל הדורות" - בדין ר"ה לא נזכרים מעשי השנה שעברה בלבד, אלא כל המעשים שמבראשית עד סוף כל הדורות, כי כדי לקבוע את עתיד השנה החדשה, משקיף השי"ת על כל העבר וכל העתיד.

23

אנו סבורים שכל שנה דומה לחברתה. מדי שנה חוזר בקביעות המחזור - סתיו חורף, אביב וקיץ, ימים נוראים, שלוש רגלים וכו'. אולם לא כך הם פני הדברים. כתב המהר"ל (גבורות ה' סוף פרק נא) כי "שנה" מלשון "שינוי". כל שנה היא שינוי חדש לחלוטין אשר כמוהו לא היה בעבר ולא יהיה בשנים הבאות. כל שנה היא יחידה שלימה - חדשה - של תפקיד בעבודת ה', כי לכל דור ודור יש תפקיד מיוחד בעבודת ה' לקראת תכלית הבריאה, וגם באותו דור אין העבודה שווה, אלא בכל שנה מקבל הדור תפקיד מיוחד במסגרת התכלית.

25

אמנם מעשי האדם שעברו קובעים בדין ר"ה אולם לא העבר עיקר אלא העתיד. דין ר"ה אינו כמשפט בשר ודם שנשפט על מעשיו בעבר ועליו לתת עליהם דין וחשבון, ולפי זה נקבע השכר או העונש. אמנם כך יהיה המשפט ביום הדין הגדול והנורא שבו ידונו על כל מעשה שנעשה בעבר כדי לקבוע את השכר או העונש אבל דין ראש השנה אינו כן, בו עוסקים בעיקר בעתיד. הדין הוא תוצאה מיוחדת של היום, מכיון שיום זה הוא "ראש" השנה הכלול בו כל השנה הבאה, ממילא זו השר"ת במהות ה"ראש" שיינתן לנו מה נקבל לצורך השנה החדשה. זהו "היום הר"ת עולם" מלשון הריון - ביום זה מקופל כל עתיד השנה הבאה, ולכן "היום יעמיד במשפט".

24

לפי זה נבין את משמעות השם "ראש השנה". אכן ביטוי זה ממצה את מהות היום, יום זה הוא "ראש", כי בו אנו מושפעים לשנה החדשה בצורה של שורש שבו כלולים כל מאורעות השנה, ובמשך השנה השורש מתפתח לענפים, כל יום ויום הוא ענף מהשורש. לכן אנו אומרים "זה היום תחילת מעשיך וזכרון ליום ראשון", הכוונה ליום הראשון של הבריאה, כי כשם שבראשית הבריאה הכל היה כלול, כך היום הזה הוא תחילת מעשיך, ואף הוא כולל את כל השנה בתוכו.

28

At the moment of conception all details are being coded most potently; it is therefore the most critical moment. No subsequent moment can ever have the intensity and significance of that first moment. The flash of conception contains everything, all later development is simply a revelation of what was created during that first flash.

26

*Living Inspired - R. Tatz*

As the energy of time cycles through its phases, it reaches peaks which are specific to its seasons. The energy which lends itself to inspiring and re-vitalizing the "point of beginning" peaks at Rosh Hashana, the New Year. One who wishes to elevate and amplify his power of new creation, his ability to be always new and self-generating, should utilize the spiritual power of Rosh Hashana to the full.

29

Rosh Hashana is the conception of the year and the next ten days are its gestation. That is why these days are so critical to the whole year. That is why a person is judged for the entire year as he appears on Rosh Hashana - the personality as it exists then is the core; it will take supreme effort later to change. Change on Rosh Hashana is much easier - one can manipulate the "genes" of one's character then. People of spiritual knowledge take extreme care to live perfectly on Rosh Hashana - the year is being conceived. Many have a custom not to sleep at least during the morning hours; they wish to lay down the genes of the year in consciousness, not oblivion.

27

Rosh Hashana is the beginning of the year. The spiritual forces operating at moments of beginning are unique. "Hakol holech achar harosh - Everything goes after the beginning": the entire course of any process is determined by its beginning. This is because a beginning is a conception, and conception represents the laying down of the genes which are the blueprint for everything which is built later. The spiritual rule is that the closer to the moment of conception, the more potent and critical the forces: a small injury to the human body may not be of major significance in an adult; a fetus during its development is much more sensitive to such an event; and a minute change to the genes may have the most far-reaching results imaginable.

What is the source of this special energy? The first Rosh Hashana ever, which of course must represent its true nature most powerfully, was the day of the Creation of man. That day of Creation was the world's first Rosh Hashana and its climactic event was the Creation of the human. That is why the day always retains its power to re-create man! When we genuinely and intensely decide to elevate our personalities on Rosh Hashana, become inspired to live the coming year as higher beings, we are using the day's deeply-rooted energy as the day of human creation. The day has the power to energize real change and help a person become unrecognizably different.

ביאור הדברים, יסוד התשובה והצלחתה היא רק כאשר יש שאיפה גדולה בתחילת הדבר. להתחדשות והתקרבות אל ה', להגיע לשיא פיסגת השלימות, ובכח שאיפה זו אפשר להתחיל את דרך התשובה, וללא שאיפה זו הרי עבודת התשובה לא תצליח! וככל שהשאיפה נשגבה וחזקה באותה מידה יצליח להגיע לשלימות התשובה - להגשמת שאיפתו.

מצד אחד רוצה האדם לעשות תשובה בכל כוחו, הוא משנה את דרכו ומספר את מעשיו, במעשה זה או אחר, ומאידיך פעמים רבות נופלת בחלקו אכזבה כאשר איננו מצליח לעמוד במשימה של עבודת התשובה.

הסיבה שאיננו מצליח לעמוד בעבודת התשובה, משום שמתחילת דרכו חסרה לו השאיפה להגיע אל שיא השלימות, הוא משלה את עצמו בהישגים של שינוי מעשים לשנות איזה קילקולים, ומסתפק בדרגה זו של "בעל תשובה", ולא שת ללבו להרגיש שקל לו לאדם לשנות אי אלו ממעשיו, יותר מאשר לשנות את כל דרכיו.

אל לאדם בעבודת התשובה להסתפק רק בשינוי המעשים, שמשנה את דרכיו במעשה זה או אחר, ראשית עבודת התשובה צריכה להיות מתוך שינוי ערכים, שינוי השאיפה! במקום השאיפה של הבלי העולם הזה, שאיפה להגיע לשיא השלימות, כשאדם יודע את המטרה להיכן הוא צריך להגיע בעבודת התשובה, ויש לו את השאיפה להגיע לשיא השלימות, אזי הוא יכול להתחיל בעבודת התשובה המעשית, לשנות את דרכיו ולהיטיב את מעשיו, לעלות שלב אחר שלב ע"פ המטרה והשאיפה שהציב לעצמו בתחילת דרך התשובה.

32

ככל בנין העומד להבנות צריך תכנון מראש מהמסד ועד הספוחות, א"א להמחיל בחפירת היסוד ללא תכנון הקומה העליונה, כך גם בתשובה צריך לשאוף מראש ל"עד ה' אלהיך". אם אין לו את התכנית והמטרה מתחילת דרך התשובה להיכן שאיפתו צריכה להגיע, הרי לעולם הוא לא יגיע, עבודת התשובה אפשרית רק אם מתחילת הדרך תהא שאיפתו לשינוי ערכים, להגיע אל שיא השלימות, ולא להסתפק בשינוי מעשים בלבד.

\* רבי יחזקאל מנוברדוק זצ"ל המשיל זאת לאדם הנוסע ברכבת הנוסעת בכיוון הפוך למטרתו, וכשמעירים לו שהוא צריך לשנות את כיוון הרכבת, הוא מסב את פניו ויושב בספסל ההפוך שממולו, כשפניו מכוונים אל מקום חפצו, אך זה לא יועיל לו כי לעולם לא יגיע! גם המסתפק בעבודת התשובה רק בשינוי מעשים לא יגיע לעולם אל הכיוון הנכון. ראשית צריך לצאת מהרכבת, לשנות את כיוון הערכים מתוך שאיפה נשגבה להגיע אל השלימות האמיתית.

34 Worldmask - R. Tatz

Every human experience holds and teaches more than it seems to contain at first glance. Every human experience is none other than the finite translation of an infinite idea. Human consciousness, while locked into a physical body, interprets deeper experience as superficial experience; our work is to translate that superficial experience back into its source in depth.

One can acquire a unique insight into the world in a manner which powerfully builds *emuna*, faith, by examining all of human experience in the light of this idea. Why do we laugh? Why do we cry? Why do we long to travel and yet long for home when we are away? Each of these

35 Kohellet - Artzwell

\* All man's toil is for his mouth, yet his wants are never satisfied. \* What advantage, then, has the wise man over the fool? What [less] has the pauper who knows how to conduct himself among the living?

36 children (Torah Temimah)]. Yet the soul is not satisfied because it knows that whatever it earns is for itself - and therefore never has enough of Torah and good deeds. This is likened to a villager who married a princess. Though he may bring her all his earthly possessions, they are not esteemed by her, because she is of royal lineage [and accustomed to luxury beyond the imagination of a mere villager.] So it is with the soul; though you bring it all the luxuries in the world, they are valueless to it. Why? Because it is of heavenly origin [and its values are spiritual; infinitely higher than earthly goods.]

Avot 3:5

5] Rabbi Hanina ben Hachinai said: If someone is awake at night, or goes on his way alone, and he turns his heart to idle thoughts, he incurs guilt to pay with his life.

הן רבי חנינא בן חכנין אומר: הנעור בלילה והמהלך בדרך יחידי ומפנה לבו לבטלה, הרי זה מתחייב בנפשו.

38 ע"פ ר"ב וזו כוונה

בחינה לאדם אם יש בו משהו מיוחדות היא שעה של בדידות; למסתם אדם משעמם כשהוא לבד. "יחיד" בעולמו שמח כשהוא יכול להיות שעה עם עצמו. הנעור בלילה והמהלך בדרך יחידי ומפנה לבו לבטלה הרי זה מתחייב בנפשו (אבות ג. ה). הלא שעה כזאת היא עת רצון, ואיך הוא מפנה או לבו לבטלה! הרי זה מוכיח שאין לו עסק עם עצמו, ואין זה אדם שהוא "עולם מלא".